

УДК 911.3

Серга Тетяна Олександрівна

Київський національний
університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна
e-mail: geotanya@ukr.net

ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА БУДІВЕЛЬНО-ІНДУСТРІАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Метою написання статті є дослідження сучасної функціональної структури БІК Київської області і розробка напрямків її вдосконалення.

Проведено структурування будівельно-індустріальних комплексів за видами економічної діяльності.

Результатом проведеного дослідження є чітко визначена функціональна структура будівельної індустрії, що відповідає сучасним вимогам. Визначено склад промисловості будівельних матеріалів загалом та в межах Київської області. Проведено аналіз розміщення підприємств будівельно-індустріального комплексу Київської області, зокрема промисловості будівельних матеріалів.

Дослідження функціональної структури проведено відповідно до КВЕД. Дане дослідження є актуальним у зв'язку зі змінами даної класифікації у 2010 р.

Дослідження теоретичних основ формування структури комплексу у поєднанні з прикладною стороною дасть змогу зробити вивчення БІК більш повноцінним та використовувати результати на практиці.

Ключові слова: функціональна структура, будівельно-індустріальний комплекс, будівництво, промисловість будівельних матеріалів.

УДК 911.3

*Серга Татьяна
Александровна*

Киевский национальный
университет имени Тараса Шевченка,
г. Киев, Украина
e-mail: geotanya@ukr.net

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ СТРУКТУРА СТРОИТЕЛЬНО- ИНДУСТРИАЛЬНОГО КОМПЛЕКСА РЕГИОНА (на примере Киевской области)

Целью написания статья является исследование современной функциональной структуры СИК Киевской области и разработка направлений её улучшения.

Проведено структурирование строительно-индустриальных комплексов за видами экономической деятельности.

Результатом проведенного исследования является четко определённая функциональная структура строительной индустрии, соответствующая современным

требованиям. Определен состав промышленности строительных материалов в общем и на территории Киевской области. Проведен анализ размещения предприятий строительного-индустриального комплекса Киевской области, в частности промышленности строительных материалов.

Исследование функциональной структуры является актуальным в связи с изменениями данной классификации в 2010 г.

Исследование теоретических основ формирования структуры комплекса в сочетании с прикладной стороной даст возможность сделать изучение СИК более полноценным и использовать результаты на практике.

Ключевые слова: функциональная структура, строительный-индустриальный комплекс, строительство, промышленность строительных материалов.

UDC 911.3

Serha Tetyana Olexsandrivna

Taras Shevchenko National
University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
e-mail: geotanya@ukr.net

FUNCTIONAL STRUCTURE OF THE REGION CONSTRUCTION- INDUSTRIAL COMPLEX (on example of Kyiv region)

The aim of writing the article is exploring the modern CIC functional structure of Kyiv region and development its improving directions. *Functional structure of construction-industrial complex is done by the types of economic activities.*

The analysis location of enterprises construction and industrial complex of the Kiev region, in particular the building materials industry. The study of the functional structure is actual due to changes of the classification in 2010.

The result of the study is clearly defined functional structure of the construction industry that meets modern requirements. Determine the composition of the building materials industry in general and in the Kyiv region

Studying the theoretical foundations of formation of the complex structure in conjunction with the application side will give the opportunity to study the CIC complete and use the results in practice.

Keywords: functional structure, construction-industrial complex, construction, construction materials industry.

Постановка проблеми. Будівельно-індустріальний комплекс об'єднує систему підприємств і галузей, продукція яких призначається для капітального будівництва у сферах промисловості, сільського господарства, транспорту, а також для потреб житлово-комунального господарства та всіх інших сфер людської діяльності [4, с. 10]. Він відіграє важливу роль у господарському комплексі країни. Особливості його формування залежать від природних ресурсів, економіко-географічного положення, розташування населених пунктів, тому його суспільно-географічне вивчення є надзвичайно актуальним.

Дослідження функціональної структури будівельно-індустріального комплексу дає змогу більш ретельно вивчити його склад, сучасні особливості та перспективи подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням будівельної індустрії займалися в радянській науці займалися такі вчені, як Ю.Г.

Саушкін, А. Г. Буренстам, Е. Г. Григор'єва та ін. Серед українських вчених, які досліджували будівельно-індустріальний комплекс можна виділити З.О. Маніва, Я.І. Жупанського, Ю.Д. Качаєва, І.П. Бобрович, О.І. Удовенка та ін.

Детальними дослідженнями будівельної індустрії займаються Й.А. Бурка та В.Й. Бурка. На базі Чернівецького державного університету імені Юрія Федьковича, вони видали ряд монографій присвячених географії будівельної індустрії України в цілому та на регіональному рівні (на прикладі Карпатського економічного району).

Формулювання цілей статті. Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження сучасної функціональної структури БІК Київської області і розробка напрямків її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Будівельно-індустріальному комплексу властиві різні структурні аспекти – галузевий, функціональний, організаційний, територіальний, технологічний та ін. У принциповій схемі будівельної індустрії її властивості як територіального утворення найчіткіше проявляються у поєднанні галузевої, функціональної та територіальної структури.

Функціональна структура може бути розглянута у трьох аспектах: функціонально-галузевому, функціонально-організаційному, функціонально-територіальному. Функція кожної виробничо-територіальної системи проявляється у виконання її як галузями й виробництвами, так і осередками функціонування [1, с. 116-117].

Першою структурною ланкою функціональної структури БІК є *добувна промисловість*, яка представлена видобутком корисних копалин і розробленням кар'єрів, зокрема добуванням каменю, піску та глини (добування декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю; піску, гравію, глини та каоліну) [2].

В середині 2000-х рр. відбулась трансформація будівельної індустрії України і більшість підприємств увійшли до складу великих транснаціональних корпорацій, що, в свою чергу, призвело до зміни структури сировинної бази. Тому, на наш погляд, доцільно здійснювати аналіз будівельно-індустріального комплексу за період 2009-2014 рр.

Добувна промисловість представлена у будівельно-індустріальному комплексі Київської області добуванням піску, гравію, глини і каоліну. За даними Головного управління статистики Київської області, у 2009 році налічувалось 5 підприємств, що займались видобутком сировини для БІК. Ці підприємства були представлені в межах Богуславського (1 підприємство), Володарського (1), Рокитнянського (2) районів та м. Біла Церква (1).

У 2010 р. кількість підприємств зросла кількісно і змінилась територіально. Добувні підприємства БІК з'явилися на території Білоцерківського (1), Васильківського (1) та Сквирського (1) районів, а також зросла кількість підприємств у Рокитнянському районі. У м. Біла

Церква підприємство закрилось. У 2011 р. кількість підприємств та їх розташування по території залишилось без змін. Однак у 2012 р. почав більш активно розвиватись Рокитнянський район, кількість підприємств збільшилась до 5, а також відкрилось 2 підприємства на території Фастівського району. Позитивна тенденція збереглась і у наступному, 2013 р.: зросла кількість підприємств Білоцерківського (2) та відкрилось добувне підприємство в межах Бориспільського району. Таким чином загальна кількість підприємств становила 14.

За п'ять років загальна кількість підприємств добувної промисловості, які видобувають сировину для потреб будівельно-індустріального комплексу зросла у 2,8 разів [3].

Другою структурною ланкою функціональної структури БІК є *обробна промисловість*. Вона представлена кількома галузями виробництва.

1. Виробництво гумових і пластмасових виробів, а саме виробництво пластмасових виробів, виробництво будівельних виробів із пластмас. Дане виробництво у 2009 році набуло розвитку на території Баришівського (1) та Бородянського (1) районів, а також міст Біла Церква (1), Бориспіль (5), Бровари (1), Васильків (2), Ірпінь (3). Загальна кількість підприємств становила 14. Протягом наступних двох років кількість даних підприємств в області різко зменшилась – до 4 у 2010 та 3 у 2011 рр. У 2012 році загальна чисельність підприємств із виробництва будівельних виробів із пластмас дещо зросла – до 4, а у 2013 р. відбулось зростання виробництва – загальна кількість підприємств вже склала 9. Їх територіальне розташування мало наступний характер: Броварський район – 2 підприємства, Києво-Святошинський – 1, м. Бориспіль – 1, м. Бровари – 4, м. Васильків – 1 [3].

2. Виробництво неметалевої мінеральної продукції, до якого можна віднести п'ять груп виробництв: виробництво скла та виробів зі скла; виробництво будівельних матеріалів із глини, зокрема виробництво керамічних плиток і плит, виробництво цегли, черепиці та інших будівельних виробів із випаленої глини; виробництво іншої продукції з фарфору та кераміки; виробництво цементу, вапна та гіпсових сумішей; виготовлення виробів із бетону, гіпсу та цементу; різання, оброблення та оздоблення декоративного та будівельного каменю. Даний напрямок виробництва налічує найбільшу кількість підприємств по виробництву будівельних матеріалів [2].

Перша група – виробництво виробів зі скла налічує невелику кількість підприємств. Переважна орієнтація даних підприємств на сировину зумовила наступний розподіл їх по території області: Білоцерківський район (1), Києво-Святошинський (1) та м. Буча (2009-2010 рр). Загальна кількість підприємств становила 3. У 2011 р. їх кількість зросла вдвічі і склала 6 – було відкрито підприємства у Вишгородському районі та містах Біла Церква і Бровари. Однак вже у 2012 р. чисельність

підприємств даного класу виробництва скоротилась у 3 рази (Білоцерківський р-н (1) та м. Буча (1)). У 2013 р. кількість підприємств знов склала 3, проте відбулись зміни у територіальному вигляді – було відкрито нове підприємство у Тетіївському районі області, однак закрито підприємство у м. Буча.

Друга група – це виробництво будівельних матеріалів із глини. Підприємства даного напрямку орієнтовані і на сировину, і на споживача, що відображає їх територіальний розподіл в межах області. Так, у 2009 році налічувалось 18 підприємств даної групи виробництва, які були представлені в Білоцерківському (1), Богуславському (1), Васильківському (1), Володарському (1), Згурівському (1), Києво-Святошинському (1), Макарівському (1), Миронівському (1), Обухівському (1), Сквирському, (2) Ставищенському (1) районах та містах Біла Церква (1), Березань (1), Бориспіль (1) та Переяслав-Хмельницький (1).

У 2010 р. кількість підприємств зросла і становила 18. Дещо змінилось розташування виробництв. Відкрились підприємства у Броварському (1) та Кагарлицькому (1) р-нах, проте закрились у Києво-Святошинському, Обухівському р-нах та м. Бориспіль. Подальша динаміка носить від'ємний характер, оскільки за наступні три роки загальна чисельність підприємств даного класу економічної діяльності знизилась до 8, тобто скоротилась більш, ніж вдвічі. Наступну, третю, групу складають підприємства, профілем яких є виробництво цементу, вапна та гіпсових сумішей. Дані підприємства орієнтовані переважно на сировину, хоча споживацький чинник теж відіграє свою роль. У 2009 р. кількість підприємств даної групи становила в межах Київської області 5 (Вишгородський, Обухівський, Тетіївський р-ни та м. Бориспіль). У 2010 р. чисельність підприємств знизилась до чотирьох (Вишгородський р-н, міста Бориспіль, Бровари та Обухів), а в 2011 знов становила п'ять, однак розташування їх змінилось - відкрилось підприємство у м. Біла Церква. Значного розвитку виробництво цементу, вапна та гіпсових сумішей набуло у 2012 р. Зросла не лише кількість підприємств, а й територіальна поширеність. Підприємства знаходились на території Білоцерківського (2), Васильківського (1), Володарського (1), Вишгородського (1), Кагарлицького (1), Обухівського (1), Рокитнянського (1), Сквирського (1), Тетіївського (1) районів, а також міст Бориспіль (2), Бровари (1) та Обухів (2). Загальна чисельність підприємств склала 16 і розташовувались вони більш рівномірно по території області, орієнтуючись більшою мірою на попит. У 2013 р. відбулось скорочення кількості підприємств до 10, однак в порівнянні з 2009 р., все ж можна говорити про розвиток даного напрямку виробництва. Підприємства, які займаються виготовленням виробів із бетону, гіпсу та цементу, відносяться до наступної, четвертої, групи. Проаналізувавши статистичну інформацію по виробництву промислової продукції даними підприємствами, можна сказати, що їх територіальний розподіл практично не зазнавав змін протягом 2009-2013

рр., однак можна прослідкувати позитивну тенденцію у зростанні чисельності підприємств. Так, у 2009-2010 рр. їх кількість складала 12, у 2011-2012 рр. – 13, а в 2013 – 19. Центрами розвитку даного виробництва були і залишаються Вишгородський, Києво-Святошинський, Обухівський р-ни та міста Біла Церква, Березань, Бориспіль, Бровари та Обухів. В певні роки центрами також були Бориспільський (2011 р.), Бородянський (2012-2013 рр.), Рокитнянський райони (2013 р.).

Наступна група – різання, оброблення та оздоблення декоративного та будівельного каменю представлена на території Київської області досить невеликою кількістю підприємств. Так, у 2009 році налічувалось лише 1 підприємство в межах Васильківського району, а в 2010 -2 (Васильківський р-н та м. Ірпінь). Саме ж виробництво не набуло великого розвитку і протягом подальших років зовсім зникло[3].

3. Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування, зокрема виробництво будівельних металевих конструкцій і виробів, до якого входять виробництво будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій та виробництво металевих дверей і вікон [2].

Дане виробництво орієнтоване переважно на споживача, тому його підприємства розміщені здебільшого у великих містах області – Біла Церква, Бориспіль, Бровари, а також у м. Ірпінь та на території Білоцерківського, Броварського, Васильківського, Володарського, Кагарлицького та Києво-Святошинського районів. Загальна кількість підприємств даної групи економічної діяльності становила у 2009 р. 9, в 2010 – 16, в 2011 – 15, в 2012 – 10, а в 2013 – 9. Таким чином кількість чисельність підприємств, що поступово зростала, знов скоротилась, повернувшись до рівня 2009 р. [3].

Третьою структурною ланкою є *будівництво*. Воно є достатньо складною складовою, яка потребує детального розгляду. Будівництво охоплює кілька напрямків.

1. Будівництво будівель, яке представлене організацією будівництва будівель та будівництвом житлових і нежитлових будівель.

2. Будівництво споруд, що включає:

- будівництво доріг і залізниць (будівництво доріг і автострад; будівництво залізниць і метрополітену; будівництво мостів і тунелів);

- будівництво комунікацій (будівництво трубопроводів; будівництво споруд електропостачання та телекомунікацій);

- будівництво інших споруд.

3. Спеціалізовані будівельні роботи, до яких належать:

- знесення та підготовчі роботи на будівельному майданчику;

- електромонтажні, водопровідні та інші будівельно-монтажні роботи;

- роботи із завершення будівництва (штукатурні роботи, установлення столярних виробів, покриття підлоги й облицювання стін, малярні роботи та скління та інші роботи із завершення будівництва);

- інші спеціалізовані будівельні роботи (в т.ч. покрівельні роботи).

Операції з нерухомим майном являють собою завершальну стадію функціональної структури БІК. Вона представлена купівлею та продажем власного нерухомого майна, наданням в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна, операціями з нерухомим майном за винагороду або на основі контракту [2].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Значення будівельно-індустріального комплексу є надзвичайно важливим. Дослідження теоретичних основ формування структури комплексу має проводитись у поєднанні з прикладною стороною. Таке дослідження дасть змогу зробити вивчення більш повноцінним та використовувати результати на практиці.

Список використаних джерел:

- 1.Бурка Й.А. *Основи географії будівельної індустрії України*: - Чернівці: Рута, 2001. - 175 с.
- 2.Державна служба статистики України [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html
- 3.Головне управління статистики у Київській області [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://oblstat.kiev.ukrstat.gov.ua/content/p.php3?c=456&lang=1>
4. С.І. Іщук. *Промислові комплекси України. Наукові основи територіальної організації: Навч. посіб. для студ. екон. та геогр. спец. вищ. навч. закл.* – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2003. – 248 с.

References

- 1.Burka I.A. *Osnovy heohrafii budivelnoi industrii Ukrainy*: - Chernivtsi: Ruta, 2001. - 175 s.
- 2.Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html
- 3.Holovne upravlinnia statystyky u Kyivskii oblasti [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: <http://oblstat.kiev.ukrstat.gov.ua/content/p.php3?c=456&lang=1>
- 4.S.I. Ishchuk. *Promyslovi komplekxy Ukrainy. Naukovi osnovy terytorialnoi orhanizatsii: Navch. posib. dlia stud. ekon. ta heohr. spets. vyshch. navch. zakl.* – K.: Vyd. PALYVODA A.V., 2003. – 248 s.